

ЦІННОСТІ СПОРТУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ ГУМАНІЗМУ

Філософське дослідження спорту як суспільного феномена, з точки зору його цінностей та ідеалів, з огляду на постійне зростання його значення, стало ареною активних дискусій і гострих суперечок серед учених-педагогів, дослідників спорту та соціальних філософів. Можна згадати імена таких дослідників як, В.Є. Білогур, Л.М. Газнюк, В.Й. Григор'єв, М.М. Ібрагімов, С.В. Могільова, В.І. Столяров, Л.А. Шеремет та ін., що присвятили свої праці соціально-філософському та аксіологічному аналізу спорту. Водночас, конкретні дослідження саме спортивної діяльності значно менш уваги приділяють визначенню самої природи цінностей гуманізму, у світлі яких і має бути розглянутий спорт, а тому *метою* статті є осмислення ідеалів спорту в широкому контексті суспільних гуманістичних ідеалів загалом.

У сучасних філософських енциклопедичних виданнях важко зустріти однозначне визначення терміну «гуманізм», яке б відображало всю його глибинну сутність. Здебільшого гуманізм (від лат. *humanus* – людський, людяний; *humanitas* – людяність) розглядається так само, як світогляд антропоцентризму (характерний ще для мислення і соціальної практики Античності у версіях Ціцерона, який іменував «гуманістичним» стан естетично завершеної культурної і моральної еволюції «справді людяного» індивіда), що перманентно піддається осмисленню і рефлексії в канонах ціннісних підходів Ренесансу і більш пізніх філософських систем [6; 11; 12].

У словнику філософських термінів гуманізм представлений як система світоглядних орієнтацій, центром яких є людина, її самість, високе призначення та право на вільну самореалізацію. Гуманізм визнає вивільнення можливостей людини, її благо критерієм оцінки соціальних інститутів, а людяність – нормою відносин між індивідами, етнічними й соціальними групами, державами [11, 134–135]. При цьому гуманізм відводить велику роль гідності людини, заперечує догматичні принципи життя, що не враховують

історичних умов та специфічних рис кожної окремої людини.

Досить евристичною, на нашу думку, постає інтерпретація гуманізму, яка представляє його як принцип світогляду, заснованого не тільки на переконанні, що людина є найбільшою суспільною цінністю, а й на необмеженому розвитку й самоорганізації всіх її сил, здатностей і талантів.

У філософії марксизму гуманізм тлумачиться в широкому розумінні як «історично змінна система поглядів, що визнає цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя, розвиток і прояв своїх здібностей, вважає благо людини критерієм оцінки соціальних інститутів, а принципи рівності, справедливості, людяності бажаною нормою відносин між людьми» [6, 167].

З посиленням тенденцій антропологізації філософського знання гуманізм починають інтерпретувати як рефлектуючий антропоцентризм, який походить із людської свідомості і має своїм об'єктом цінності людини, за винятком того, що відчужує людину від самої себе, підпорядковуючи її надлюдським силам та істинам або використовуючи її для негідної людини мети. Звідси видно, що гуманізм – це система поглядів, заснована на науці, здоровому глузді та загальнолюдських принципах, в якій людина вважається вищою цінністю суспільного розвитку і критерієм оцінки всіх сфер життя. Певною мірою, можна сказати: все, що працює на людину, є гуманним. І відповідно навпаки: найбільш високоорганізована й технічно досконала діяльність, спрямована проти людини, її цілісності, самореалізації та просто існування, розглядається як антигуманна.

Таким чином, під гуманізмом слід розуміти комплекс ідей, пов'язаних з визнанням людини найвищою цінністю, із захистом її фундаментальних прав і свобод, затвердженням її творчого призначення в світі. Ідея гуманізму – одна з центральних в людській культурі та історії цивілізації. Термін «гуманізм» був введений в науковий обіг німецьким педагогом Ф. Нітхаммером у 1808 р. Теоретики гуманізму в епоху Середньовіччя протистояли схоластам з питань змісту і спрямованості «чисто людської» освіти, спираючись на авторитет мислителів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Адже мотиви людяності, людинолюбства, мрії про щастя і справедливість нероздільно лежать в основі стародавніх міфів, усних переказів і найперших філософських систем. Так, наприклад, сам термін «гуманістичний» (або «гуманність») був використаний в працях

Ціцерона. Але це поняття у нього має занадто широке значення: гуманізмом Ціцерон називав вищий культурний та моральний розвиток людських здібностей. У широкому розумінні це поняття характеризує все те, що відрізняє людину від тварини, а у вузькому – те, що відповідає ідеалу античної людини. Але через те, що людина в Античності розглядалася як об'єкт, що перебуває на периферії космосу, термін «гуманізм» до думки даного періоду можна застосувати тільки умовно.

Розглядаючи християнську гуманістичну ідею, важливо підкреслити суперечливість принципів, які були висунуті нею на перший план. З одного боку, поняття добра і зла були абстрактні й характеризували конкретне ставлення людей один до одного та їх вчинки. Але, з іншого боку, духовне вдосконалення, розвиток вищих моральних якостей через прагнення до нездійснених вимог в поведінці відводять людину від дійсності і трансформують ідеал чесноти в якусь абстракцію. У такій ситуації особисте зростання, пов'язане з проявом і розвитком індивідуальних здібностей і задоволенням адекватних потреб, навряд чи був можливий.

Говорячи про гуманізм у вузькому розумінні, часто розглядають і характеризують епоху Відродження, адже у центрі уваги діячів тієї епохи була саме людина. До представників даної течії епохи Відродження та Нового часу традиційно відносять Данте, Дж. Бокаччо, Леонардо да Вінчі, Л. Валла, Еразма Роттердамського, Дж. Бруно, Ж. Бодена, М. Монтеня, Ф. Рабле, Ф. Бекона, Т. Мора, У. Цвінглі та ін. Церковна реформація в Західній Європі поклала кінець гуманізму (особливо в Німеччині) як особливому напрямку філософствування, пов'язаному з інтелектуальною традицією. Надалі зусиллями представників школи романтизму, а також таких самодостатніх філософських фігур як Ф. Шиллер, Й. Гете, Г. Лессінг, Й. Гердер гуманізм був знову легітимізований в контексті реконструкції ідеалів античного світобачення. За відомим висловом І. Канта, що підсумовує філософське розуміння гуманізму від доби Відродження до класичного періоду, людина може бути для іншої людини тільки метою, але ніколи засобом.

За часів Ренесансу, знову відкривши для себе античну спадщину, люди стали доходити усвідомлення, що людина – не тільки «раб божий», а й має власну цінність. Мірою гуманізму при такому його розумінні все більше ставала міра свободи людини, міра її самостій-

ності перед лицем як природних стихій, так і ликом божества. Характерною рисою західноєвропейського гуманізму є обстоювання все більших і більших людських можливостей, все більшої й більшої свободи людини перед лицем природи, богів і держави. Саме тоді гуманізм стали ідентифікувати як ідейну течію, світогляд і спосіб життя, при якому на перший план виходив заклик до активності [1].

Визнання права людини на щастя, на самореалізацію через вираження особистісних інтересів, актуалізація ідей християнства (які, щоправда, розуміються вже в іншому значенні) про рівне ставлення до кожної людини, повазі її гідності характеризують філософію Нового часу. Саме ідеї справедливо влаштованого суспільства та рівних умов діяльності, успадковані від християнства, становили собою основу ідеології лібералізму. У контексті цієї ідеології сформульовані перші концепції таких базових прав людини, як право на життя, пересування, свободу совісті, вибір роду занять, недоторканності приватного життя, терпимості. Але така позиція є суперечливою, адже моральні ідеї, побудовані на прагненні до самоутвердження і виражені на основі обмежених цінностей емпіричного існування, не ведуть до об'єднання людей. Навпаки, можна стверджувати, що суспільство, в якому соціальна система побудована на реалізації приватного егоїстичного інтересу, закликає до роз'єднання людей, викривляє їх істинні почуття та устремління.

Осмислення цих положень зустрічається в працях Ж.-Ж. Руссо, який критикував капіталістичну дійсність з позиції сенсуалістичної етики; Г.В.Ф. Гегеля, який вважав, що в розвинутій державі індивідуальна воля рухається від одиничного до загального і, таким чином, об'єднується з суспільною волею; Л. Фейєрбаха, який розглядав дані питання з позицій психологічного самовідчуття щастя в зв'язку зі щастям інших людей.

Марксизм посідає особливе місце серед теорій, що претендують на досягнення реального прояву гуманізму, вважаючи всі попередні форми обмеженими, адже вони не ставлять завдання досягнення повної соціальної рівності між членами суспільства, а лише припускають забезпечення їх рівними можливостями та підтримку слабких.

Таким чином, аналіз літератури показує, що поняття гуманізму є відносним, і спроба поставити його в залежність від певних історичних етапів розвитку людської культури не завжди виправдана. Думається, що суспільство в усі часи буде проявляти до людини як

гуманне, так і негуманне ставлення. Це особливо стосується сьогоденних проблем, пов'язаних із соціальними цінностями. Людина сьогодні отримує правові гарантії свободи і недоторканності приватного життя, можливість вибору у професійній сфері, захищена від свавілля окремих осіб. Однак поряд з цими позитивними досягненнями в суспільстві має місце інтенсифікація діяльності, прискорюється життєвий ритм, зростає кількість стресів. Особливі проблеми породжують процеси урбанізації, порушення звичних, традиційних форм контролю поведінки. Це не робить життя простішим, не дає можливості подолати ті негативні фактори, котрі впливають на психічне здоров'я людей. Отже, досягти повного втілення гуманізму не вдається.

Цей момент був артикульований у працях мислителів ХХ ст. Зокрема, у концепції екзистенціалізму Ж.-П. Сартра гуманізм тлумачиться як «приреченість людини на свободу». Люди завжди відповідають за всі свої дії. Високогуманістичну абсолютність свободи Сартр доповнює тотальністю відповідальності. Згідно з Сартром, слово «гуманізм» має два абсолютно різних смисли. Під гуманізмом можна розуміти теорію, яка розглядає людину як мету і вищу цінність. Але гуманізм, зазначає французький мислитель, можна розуміти і інакше: людина перебуває постійно поза самої себе. Саме проєктуючи себе і втрачаючи себе зовні, вона існує як людина, – і це є гуманізм, оскільки ми нагадуємо людині, що немає іншого законодавця, крім неї самої, й у занедбаності вона буде вирішувати свою долю, – оскільки ми показуємо, що реалізувати себе по-людськи людина може не шляхом занурення в саму себе, але в пошуку мети зовні, якою може бути яке-небудь конкретне самоздійснення [8, 319–344]. На думку Сартра, значення справжнього гуманізму полягає в тому, що людина може стати усім, чим сама забажає.

А тому можна, вслід за В.О. Лекторським [3, 23–24], пов'язати одну з важливих характеристик того гуманістичного ідеалу, який склався в сучасній культурі та філософії, з визнанням самоцінності людської індивідуальності. Іншою базовою характеристикою сучасного гуманізму є, на нашу думку, його орієнтація на позитив людини при визнанні негативу, який вимагає контролю і обмеження. Таким чином, *гуманізм – це осмислена і дієва гуманність людини, яка водночас є її способом життя.*

Особливу увагу гуманізм приділяє питанням методу, тим ін-

струментам, користуючись якими людина могла б найкраще навчитися пізнавати себе, самовизначатися та самовдосконалюватися, робити розумний вибір, відрізнити в житті реальне від симульованого, справжнє від фальшивого, добро від зла, істину від хибі.

Методологічний характер гуманізму, його демократичність, толерантність і внутрішня свобода дають змогу людині жити особистими вподобаннями та ідеалами, наповнювати свій внутрішній світ конкретним індивідуальним змістом без страху увійти в конфлікт з власними принципами.

Отже, ідея гуманізму багатогранна і по-різному представлена в різні історичні епохи. Гуманізм завжди передбачає турботу про конкретну людину, створення суспільством належних умов для задоволення її потреб, реалізації індивідуальних здібностей, творчого самовираження і прагнення до все більш досконалого способу життя – тобто, до *ідеалу*.

Філософська категорія «ідеал» – явище феноменальне, неоднозначне, різнопланове, але, як правило, воно виступає в якості особистісної характеристики, що відбиває цілісність, цілеспрямованість, діяльність людини і суспільства.

У філософському енциклопедичному словнику за редакцією В.І.Шинкарука «ідеал» (від грецьк. *idea* – ідеал, першообраз) визначається як уявлення про найвищу досконалість, котра як взірць, норма і мета визначає спосіб і характер діяльності людини або соціальної групи. Вихідною засадою формування ідеалу є «усвідомлення суб'єктом діяльності своїх потреб та недовершеності наявної дійсності й відповідно необхідності її реального перетворення» [11, 231]. У словнику за редакцією І.Т.Фролова визначення ідеалу дещо доповнюється, виступаючи як вища мета прагнень [12, 169]. Ідеали, живі та дієві високі уявлення й цілі, можуть набувати великої практичної сили; за Кантом, вони дають необхідну зразкову правильну міру розуму, який потребує поняття того, що у своєму роді є повністю досконалим, щоб відповідно до цього оцінювати й вимірювати ступінь та нестачу досконалості.

У структурі філософського знання в якості загальної форми цілепокладальної діяльності розрізняють гуманістичні, політичні, релігійні, моральні, естетичні, соціальні, професійні та інші ідеали. Відповідно до певних зразків і норм і має будуватися життя людини і суспільства, розвиватися наука, мистецтво, фізична культура тощо.

Важливою у світогляді людей є регулююча функція ідеалу, яка розкривається у формі морального, правового кодексу правил, законів, прикладів щодо їх поведінки, а щодо діяльності ідеал виражається у формі вибору мети. Один з таких прикладів наводить В.О.Кондратов: «Ідеал соціальний – це уявлення, образ досконалого суспільного життя. Виникає внаслідок невдоволення певних верств населення існуючим громадським порядком. ...В ідеалі людина здатна на більше, ніж в дійсності, тому вона – двоїста і суперечлива істота, носій добра, і зла, позитивного і негативного. А в ідеалі соціальному є лише позитивні риси, добро. Тому реалізація ідеалу соціального відбувається лише частково, завжди певним чином деформується під впливом реальних негативних рис людини» [6, 245–246].

У свою чергу, моральний ідеал належить до поняття моральної свідомості, в якому вимоги, що висуваються до людей, виявляється у вигляді образу морально досконалої особистості, уявлення про людину, що втілила в собі найбільш високі моральні якості, а також містить загальнолюдські цінності.

Проблема ідеалу складна і багатогранна. Насамперед, виникає питання про те, яке місце займає поняття ідеалу у філософії, як воно може бути інтерпретовано з точки зору соціальної філософії, аксіології та інтегровано з гуманістичним підходом. В ідеалі втілюється не те, що є, а те, що повинно бути, або те, що людина хоче бачити, досягти. Ідеал виступає тією активною рушійною силою, яка народжує прогрес людського роду. Однак в емпіричному житті ідеал ніколи здійснено бути не може. Саме тому ідеал, за виразом Е.Льєнкова, не можна уявити собі у вигляді закінченого результату, продукту вчинків і дій, у вигляді образу «теоретичної» або «практичної» (тобто моральної) досконалої людини у вигляді ідеалу «може знати лише *напрямок* на істину, а саму істину – ніколи», – власне ідеал може бути заданий не у вигляді чуттєво-споглядальної «моделі досконалої», а тільки у вигляді спрямування до досконалої, у вигляді «регулятивного принципу дій», а не у вигляді «готового продукту» [2, 120].

Отже, ідеал як філософська категорія має велике соціальне значення. Гуманістичний ідеал інтегрує найбільш фундаментальні цінності гуманізму, виступає в якості вектора, спрямованого на прагнення до перетворення об'єктивної реальності з метою досягнення досконалої і гармонії. Він забезпечує неповторну своєрідність

людської історії і створює все багатство культури [5, 77].

Консолідації громадських сил, спрямованих на перетворення суспільства і людини, служить і спорт як єдина у своєму роді сфера діяльності, що має глибокий гуманістичний потенціал.

Велику теоретичну і практичну цінність у пропаганді та реалізації гуманістичних ідеалів сучасного спорту становлять праці, підготовлені В.І.Столяровим і його школою [10]. Одним з важливих висновків цих досліджень є теза про необхідність переходу від філософського дослідження тієї форми суперництва, яка склалася в межах спорту, до аналізу всього кола соціально-філософських проблем, що стосуються змагання, суперництва [9, 615].

На нашу думку, цікавою є пропозиція щодо відкриття нових філософських напрямів – агоністика і гуманістика суперництва. Агоністика – загальна теорія змагання, яка вивчає суперництво як соціокультурний феномен в усіх його аспектах, проявах, формах, функціях (в тому числі і співробітництва). Гуманістика суперництва розглядається як елемент загальної теорії змагання. Предметом вивчення цієї теорії виступає змагання як сфера і фактор реалізації гуманістичних ідеалів і цінностей спорту, а основною метою є вияв та обґрунтування шляхів гуманізації суперництва людей, соціально значущих форм, методів, моделей змагання з гуманістичною орієнтацією, придатних для вирішення соціокультурних завдань щодо різних груп населення – дітей, осіб з обмеженими можливостями тощо.

Теоретичне і практичне значення агоністики та гуманістики суперництва полягає в тому, що вони дають можливість не тільки зрозуміти соціальну природу і значущість спорту, основу якого наповнюють змагання, суперництво, а й усвідомити різні його прояви і, враховуючи усі фактори, що визначають як позитивні, так і негативні сторони спорту, вести цілеспрямований пошук тих його форм, методів, моделей, які дадуть змогу забезпечити найкращий соціокультурний результат [9, 616].

Досліджуючи витоки спортивних змагань, які спонукають не тільки конкретну людину, окрему групу людей, команду, а навіть держави суперничати один з одним, корисно звернутися до статті Ф. Ніцше «Змагання у Гомера» [7, 61–65]. Ця праця певною мірою дає можливість пояснити відоме в спорті прагнення до перемоги й успіху, бажання бути кращим (відоме гасло: «Вище. Швидше. Сильніше»): «Боротьба та бажання перемоги шанувалися за цінності,

і ніщо так різко не відділяє наш світ від грецького, як визначений цим відтінок деяких етичних понять – наприклад, ворожнечі та заздрощів» [7, 63]. Ніцше звертає увагу на суперечності у сприйнятті заздрощів і ворожнечі древніми греками та нашими сучасниками. Як приклад він наводить рядки з першого грецького дидактичного вірша – «Труди і дні Гомера», де йдеться про двох богинь з ім'ям Еріда, але зовсім різних (Еріда – боротьба, сутичка, сварка, розбрат – у грецькій міфології богиня розбрату [4, 551]). Перша Еріда була уособленням жорстокої ворожнечі, кривавих війн, що породжували морок і жах, розбрат і хіть, обман і голод, вбивства і скорботу, суперечки, позови, беззаконня. Друга Еріда на противагу першій була благом для людей, тому що «за допомогою ревнощів, ворожнечі, заздрощів спонукає людину до дії, але не до такої, як війна на знищення, а до змагання» [7, 63–64]. Таким чином, заздрість і ворожнеча (у розумінні змагання у праці та повсякденному житті) вважається не людськими вадами, а добродійним проявом, що спонукає до розвитку й вдосконалення (щодо вмінь, навичок, здібностей, достатку тощо).

У даному контексті важливо проаналізувати характерне ставлення громадян до стародавніх змагань і образу переможця в громадській думці Греції. Дійсно, одне тільки те, які були умови участі в змаганнях, їх правила, критерії відбору претендентів на участь вказують на існування вже на той час високих моральних вимог, окрім досконалих фізичних даних, – тобто, щодо здатності поєднувати їх з бездоганною чесністю, справедливістю, умінням точно дотримуватися встановлених правил. До власне давньогрецьких атлетів, які досягли перемоги, ставлення людей, суспільства в цілому було поважним, вдячним. Їх оточували пошана і слава, на їх честь будували статуї, їм присвячували вірші та гімни. Кожен окремих поліс пишався і вважав для себе найбільшою честю, коли його громадянин повертався зі спортивних баталій переможцем. Як приклад наведемо такий факт: «Іноді при урочистій зустрічі переможців навіть розбиралася частина міської стіни в знак визнання більш надійної охорони держави подібними захисниками, ніж штучними спорудами» [13, 167].

Ставлення до фізичної культури почало змінюватися в період розпаду рабовласницького суспільства, коли загострилися економічні, соціальні проблеми. Для римлян республіканської епохи (V–I ст. до н.е.) в ієрархії суспільних цінностей високе місце посідало

прагнення до підвищення освіченості – самоосвіта, самовдосконалення в науках вважалися пріоритетними заняттями. Крім того, продовжували оспівувати військову доблесть і відвагу. Військова підготовка вважалася необхідною. Для досягнення успіхів наполегливі тренування в спеціальних таборах були обов'язковими. Саме цьому віддавалася перевага, а не заняттям гімнастикою і атлетикою, які раніше увійшли до римського побуту. Нарощування м'язів оголошувалося непотрібним, втратою часу, який філософи рекомендували берегти і витратити розумно на придбання нових знань і моральне удосконалення [13, 335]. Критичне ставлення до культу сили й фізичної досконалості як самоцілі пояснюється посиленням замкнутості кругозору та життя стародавніх спортсменів в міру зростання професіоналізму та спрямованої спеціалізації в змаганнях, а також проявом спроб вести нечесну гру всупереч клятвам і правилам.

Подібні тенденції, зокрема, проявлялися у східних релігійних сектах, які культивували бойові військові мистецтва з метою самозбереження, тому були в опозиції офіційній владі. Подібні організації, як правило, дотримувалися строгої дисципліни, секретності, керувалися одним лідером (учителем), якому всі члени секти повинні були беззаперечно підкорятися, приносячи себе в жертву ідеї, обмежуючи свою свободу та індивідуальність. Тому все частіше стали звучати наполегливі нагадування про те, що розвиток тіла й турбота про нього не можуть займати чільне місце в системі цінностей як особистості, так і держави [13, 167].

Педагогіка античної Греції вбачала розвиток усіх природних здібностей особистості у змаганні, причому головне значення надавалося вихованню честолобства, яке, як вважалося в давнині, і є наймогутнішою з рушійних сил. А яким, позитивним чи негативним, був характер рушійної сили – зумовлювався метою, на досягнення якої й спрямована ця сила. Особливо чітко простежується в той період патріотичний характер спортивних змагань: «Змагаючись з іншим в бігові, метанні або співі, юнак дбав про благо свого рідного міста, саме його славу бажав він примножити своєю власною; богам свого міста присвячував він вінки, які судді з пошаною покладали на його голову. Кожен грек з дитинства відчував у собі пристрасне бажання брати участь у змаганні міст як знаряддя забезпечення його блага. Бажання це не тільки запалює його самолюбство, воно ж приборкувало, обмежувало його» [7, 64].

Давньогрецькі патріотичні установки можна вважати актуальними і в наш час. Для порівняння доречно показати сучасні тенденції розвитку патріотичного потенціалу спорту на прикладі підготовки спортсменів збірних національних команд України, що, безумовно, повинно впроваджуватися в роботу з командами спортсменів усіх рівнів:

- світоглядна підготовка (розуміння цілей і завдань підготовки до чемпіонатів Європи, світу та Олімпійських ігор до інших великих міжнародних змагань, ціннісне ставлення до таких понять, як Батьківщина, честь, совість);
- залучення спортсменів до історії, традицій, культурних цінностей Батьківщини, українського спорту, свого виду спорту, формування потреби в їх примноженні;
- відданість ідеалам Батьківщини (розвиток таких особистісних якостей у спортсменів, як уміння самовіддано вести спортивну боротьбу до закінчення змагання в будь-яких умовах);
- розвиток прагнення слідувати нормам гуманістичної моралі, культури міжособистісних відносин, поваги до товаришів по команді незалежно від їх національності та віросповідання;
- формування переконаності в необхідності спортивної дисципліни, виконання вимог тренера;
- розвиток потреби у здоровому способі життя, готовності та здатності переносити великі фізичні та психічні навантаження.

Отже, за сучасної доби основу спортивного принципу, принципу чесної і справедливої гри, становить саме прояв чесності, гуманності і благородства намірів у змаганнях, відповідальності, обов'язку, взаємної поваги спортсменів. Звичайно, з приводу даної проблеми існують різні, й навіть протилежні точки зору. Але частіше за все сучасний спорт і фізична культура заслуговують позитивну оцінку з точки зору гуманістичних ідеалів і цінностей. Сукупність ціннісних основ спортивної діяльності є прообразом ідеальної форми існування, організованої на принципах рівності можливостей, працьовитості та суспільної справедливості.

Таким чином, ідеї, які розробляються в таких напрямках, як теорія фізичної культури і спорту, психологія, історія, соціологія та філософія спорту, можуть активізувати вчених, сприяти створенню сучасних аксіологічних моделей спортивної діяльності, заснованих на ідеалах гуманізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бруно Дж.* Изгнание торжествующего зверя. О причине, начале и едином. – Минск, 1999. – 480 с.
2. *Ильенков Э.В.* Проблема идеала в философии // Вопросы философии. – 1962. – №10. – С.118–129.
3. *Лекторский В.А.* Идеалы и реальность гуманизма // Вопросы философии. – 1994. – №6. – С.22–28.
4. *Любкер Ф.* Реальный словарь классических древностей : В 3 т. – М., 2001. – Т.1. – 575 с.
5. *Муравьев Ю.А.* Истина. Культура. Идеал. – М., 1995. – 194 с.
6. Новейший философский словарь. – Ростов-н/Д., 2006. – 672 с.
7. *Ницше Ф.* Состязание у Гомера // Вопросы философии. – 2009. – №5. – С.61–65.
8. *Сартр Ж.П.* Экзистенциализм – это гуманизм // *Сартр Ж.П.* Сумерки богов. – М., 1989. – С.319–344.
9. *Столяров В.И.* Агонистика и гуманистика соперничества как новые философские дисциплины // Философия и будущее цивилизации: материалы IV Российского философского конгресса. Т.4. – М., 2005. – С.615–616.
10. *Столяров В.И.* Гуманистическая культурная ценность современного спорта и олимпийского движения // Спорт, духовные ценности, культура. Вып. 2: Гуманистические идеалы, идеи олимпизма и мир современного спорта. – Вып. 2. – М., 1997. – С.141–314.
11. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 744 с.
12. Философский словарь. – М., 1981. – 445 с.
13. Человек античности: идеал и реальность. – М., 1992. – 384 с.

Олексин І.Я. Цінності спорту в контексті суспільного ідеалу гуманізму.

Статтю присвячено філософському аналізу понять гуманізму, суспільного ідеалу та історичній динаміці їх осмислення з точки зору визначення ціннісного потенціалу сучасного спорту.

Базовою характеристикою сучасного гуманізму є, на нашу думку, його орієнтація на позитив людини при визнанні негативу. Цей останній вимагає контролю і обмеження. Гуманізм передбачає турботу про конкретну людину, створення суспільством належних умов для задоволення її потреб, реалізацію індивідуальних здібностей, творчого самовираження і пранення до досконалого способу життя – до ідеалу.

Поняття «ідеал» – феноменальне, неоднозначне, але найчастіше виступає як особистісна характеристика, що відбиває цілісність, цілеспрямованість, діяльність людини і суспільства.

Спорт служить консолідації громадських сил, спрямованих на перетворення суспільства і людини, є єдиною у своєму роді сферою діяльності, що має глибокий гуманістичний потенціал.

На нашу думку, ідеї, які розробляються в таких напрямках, як теорія фізичної культури і спорту, психологія, історія, соціологія та філософія спорту, можуть активізувати вчених, сприяти створенню сучасних аксіологічних моделей спортивної діяльності, заснованих на ідеалах гуманізму.

Ключові слова: гуманізм, суспільний ідеал, спорт, спортивна діяльність, спортивні цінності.

Олексин И.Я. Ценности спорта в контексте общественного идеала гуманизма.

Статья посвящена философскому анализу понятий гуманизма и общественного идеала и исторической динамике их осмысления с точки зрения определения ценностного потенциала современного спорта.

Базовой характеристикой современного гуманизма есть, по нашему мнению, его ориентация на позитив человека при признании негатива. Этот последний требует контроля и ограничения. Гуманизм всегда предполагает заботу о конкретном человеке, создание обществом условий для удовлетворения его потребностей, реализацию индивидуальных способностей, творческого самовыражения и стремления к совершенному образу жизни – к идеалу.

Понятие «идеал» – феноменальное, неоднозначное, разноплановое, но чаще всего выступающее в качестве личностной характеристики, отражающей целостность, целеустремленность, деятельность человека и общества.

Спорт служит консолидации общественных сил, направленных на преобразование общества и человека, является единственной в своем роде сферой деятельности, обладающий глубоким гуманистическим потенциалом.

На наш взгляд, идеи, которые разрабатываются в таких направлениях, как теория физической культуры и спорта, психология, история, социология и философия спорта, могут активизировать ученых, способствовать созданию современных аксиологических моделей спортивной деятельности, основанных на идеалах гуманизма.

Ключевые слова: гуманизм, общественный идеал, спорт, спортивная деятельность, спортивные ценности.

Oleksyn I.J. The Values of Sport in the Context of the Social Ideal of Humanism.

The article is dedicated to philosophical analysis of the notions of humanism and social ideal and the historical development of their consideration from the position of defining the value potential of contemporary sport.

The basic characteristic of modern humanism is, in our opinion, its focus

on the positive in the recognition of human negativity that require control and limitation. Humanism always involves the care of a particular real person, the creation of conditions to meet society's needs, the implementation of individual abilities, creative expression and the pursuit of ever more perfect way of life – that is the ideal.

The philosophical category of «ideal» – a phenomenon phenomenal, ambiguous, diverse, but generally, often acts as a personal characteristic that reflects integrity, commitment, human activity and society.

Sport is the consolidation of public forces, aimed at the transformation of society and the individual as the only one of its kind and the specific field of activity with a deep humanistic potential.

The author came to the conclusion that the ideas that are being developed in areas such as the theory of physical culture and sports, psychology, history, sociology and philosophy of the sport may enhance scientists contribute to the creation of modern axiological models of sports activities, based on the ideals of humanism.

Key words: humanism, social ideal, sport, sport activity, sport values.